

Kulturnämnden

Utveckling och kapacitetshöjning av lokaler och anläggningar för konst och kultur fram till år 2030

Förslag till beslut

1. Kulturnämnden föreslår att fullmäktige beslutar att beakta behovet av utveckling och kapacitetshöjning av lokaler för konst och kultur enligt denna tjänsteskrivelse.
2. Kulturnämnden beslutar att direktören för arbete och fritid får i uppdrag att genomföra en fördjupad behovs- och kapacitetsutredning avseende kulturnämndens lokalförsörjning för konst och kulturverksamhet som ska vara klar 1 juni 2015.

Sammanfattning

När kommunen ska planera för framtidens konst- och kulturlokaler är det angeläget att se hur respektive anläggning görs effektiv och attraktiv. Den geografiska placeringen och utformningen bidrar till attraktionskraften samt upplevelsen av tillgänglighet och trygghet. Säkra vägar till och från aktiviteter såväl som möjligheten till en effektiv drift och användning, är viktiga parametrar att ta hänsyn till i planeringen.

Musikundervisningen bedrivs huvudsakligen i skolor och överenskommelser om samlokalisering behöver ses över omgående. När nya skolor byggs bör hänsyn tas så att musikundervisningens behov tillgodoses samt underlättar överenskommelser mellan rektorer och musikskoleanordnare.

Det finns inget behov av ytterligare bibliotek, utöver det som planeras på Kvarnholmen, under perioden. Däremot finns ett behov av att samtliga bibliotek utvecklar sina lokaler för att kunna möta nya krav från sina besökare.

Det behövs fler ateljéer, repetitionslokaler för musik, dans och teater för fria aktörer inom professionell scenkonst. Detta kan ha en gynnsam påverkan på utbudet för barn och unga i kommunen om professionella kulturaktörer får ökade möjligheter att verka i kommunen. Detta arbete bör bedrivas i samarbete med grannkommuner utifrån ett regionalt perspektiv hur man tillsammans kan skapa en infrastruktur för kulturaktörer. Detta är även kopplat till kultur som tillväxtmotor.

Behov av en större konsthall är önskvärt när Nacka bygger stad och medborgarna blir fler. En större konsthall ger möjlighet att erbjuda fler utställningar samtidigt, då den skulle kunna avskärmas för parallella visningar. Att ha en bildverkstad knuten till konsthallen är också att föredra då man kan ha fler öppna verkstäder för barn- och ungdomar. Konsthallen i Diesilverkstaden har en koppling till husets målgrupper och skulle då kunna renodla den riktningen ytterligare.

En fördjupad behovs- och kapacitetsanalys gällande kulturnämndens lokalbehov bör genomföras under år 2015. Arbetet med att förbättra lokalsituationen för musikskoleverksamheten bör hanteras skyndsamt för att hitta lösningar i de områden där behoven är störst. Detsamma gäller för arbetet med att lösa lokaler för dans samt bild och form. I behovs- och kapacitetsanalysen bör utredas hur ytterligare lokalkapacitet för konst- och kulturverksamhet kan frigöras i befintliga bibliotek och kulturhus.

Ärendet

Bakgrund

Nacka kommuns innevånare beräknas öka kraftigt de kommande åren. Fram till år 2030 kommer antalet innevånare i nämndens prioriterade åldersgrupper att öka med drygt 10 000, motsvarande 44 procent. En ökad befolkning ställer krav på en utbyggnad av välfärdsfastigheter inom olika verksamhetsområden. För att möjliggöra och förenkla planeringen ska nämnderna lämna förslag till kommunstyrelsen om respektive nämnds behov av nya verksamhetslokaler fram till år 2030.

Utgångspunkten för planeringen av kulturnämndens lokalförsörjning för konst och kulturverksamhet i kommun är följande; antal invånare i olika åldersgrupper, behov och efterfrågan samt effektivt resursutnyttjande, tillgänglighet och attraktivitet vid utformning och placering av anläggningar och lokaler.

En väl fungerande infrastruktur för barn- och ungdomskultur är en viktig fråga att lösa under den närmaste femårsperioden. Inom detta verksamhetsfält ingår musik- och kulturskoleverksamhet för barn och ungdomar från sju år på fritiden, samt lokaler och scener för professionell konst och kultur som vänder sig till barn och ungdomar inom förskola och skola. Här finns lokaler för uttryck som bild och form, dans, musik, teater och cirkus samt scener för mindre och större grupper på strategiska platser i kommunens olika delar. Det är även viktigt att ta hänsyn till behovet av lokaler och arenor för spontan konst och kultur för alla målgrupper.

Följande strategiska mål har antagits av kommunfullmäktige och ligger till grund för denna behovsanalys:

- Medborgarna ska ha tillgång till en kvalitativ kulturverksamhet
- Barn och unga ska erbjudas ett brett utbud av skapande kulturaktiviteter.
- Kulturaktiviteterna ska vara välbesökta och efterfrågade av medborgarna

Framgångsfaktorer vid placering av anläggning

När kommunen ska planera för framtidens konst- och kulturlokaler är det angeläget att se hur respektive anläggning görs effektiv och attraktiv. Den geografiska placeringen och utformningen bidrar till attraktionskraften samt upplevelsen av tillgänglighet och trygghet. Säkra vägar till och från aktiviteter såväl som möjligheten till en effektiv drift och användning, är viktiga parametrar att ta hänsyn till i planeringen.

Behov av kluster

Det kan finnas skäl för kluster av anläggningar i anslutning till skolor men även anläggningar i närheten till centrum och centrala busshållplatser och anläggningar som är integrerade i bostadsmiljöer. Flera verksamheter på samma plats ökar attraktionskraften för besökaren samtidigt som det ger en mer effektiv drift för kommunen och anordnarna.

Skapa förutsättningar för samlokalisering för kulturskoleverksamhet

Inom musik- och kulturskoleverksamheten bör inriktningen vara att skapa goda förutsättningar för samlokalisering med liknande verksamheter vad gäller öppettider och tillgänglighet efter skoltid och på helger. Exempelvis kan denna kulturverksamhet samlokaliseras med idrotts- och fritidsverksamhet, utbildningsverksamhet, biblioteksverksamhet och andra aktörer som kan ge positiva synergier, som exempelvis Konstnärernas kollektivverkstad i Sickla. Den primära målgruppen för samlokalisering med grundskoleverksamhet är barn från 7-12 år. För gruppen 13 år och äldre är bedömningen att det är möjligt att åka en viss sträcka med buss eller tåg på egen hand till sina fritidsaktiviteter. Då behövs det anläggningar i anslutning till kollektivtrafik gärna samlokaliserat med andra fritidsverksamheter. Efterfrågan på musikskoleverksamhet förlagd i anslutning till grundskolor är stor från föräldrar och barn utifrån närhetsprincipen för de yngre barnen (7-12). För det långsiktigt hållbara samhället är det viktigt att minska bilåkandet och att verka för att alla stadsdelar erbjuder en mångfald av aktiviteter. Enheten bedömer att det är viktigt att ta hänsyn till behov av ytor för både organiserad och spontan kulturverksamhet.

Nulägesbeskrivning

Kulturnämnden ansvarar för att det finns ett varierat konst- och kulturutbud av hög kvalitet och god tillgänglighet i hela kommunen. En väl utbyggd infrastruktur av anpassade lokaler, arenor och mötesplatser för bibliotek, konst och kultur är grundförutsättningar för måluppfyllelsen. Kulturnämnden finansierar bibliotek, kulturhus, museer, musikskole- och kulturkursundervisning för barn och unga på fritiden inom bild och form, cirkus, dans samt teater. Kommunens kulturverksamhet är förlagd till dels kulturspecifika anläggningar som kulturhusen dels till anläggningar med annan huvudverksamhet t.ex. skolor.

Inga nya bibliotek men behov av att utveckla de befintliga

Idag finns det sex bibliotek i Nacka; Dieselverkstaden, Fisksätra, Forum, Orminge Saltsjöbaden och Älta. Alla bibliotek ligger centralt i kommersiella centrumanläggningar i de olika kommundelarna. På Kvarnholmen planeras det ett nytt folk- och skolbibliotek som enligt planerna ska vara färdigt år 2018. Biblioteken erbjuder attraktiva tjänster med generösa öppettimmar och har många besökare. Bedömningen är att det inte finns behov av ytterligare bibliotek, utöver det som planeras på Kvarnholmen, under perioden. Däremot finns ett behov av att samtliga bibliotek förändrar sina lokaler för att kunna möta nya krav från sina besökare. Behov som ställer krav på större anpassade lokaler är t.ex. skolbiblioteksverksamhet, mötesrum, fler läs- och studierum, utrymme för studie- och yrkesvägledning, volontärverksamhet etc. Vissa har också även behov av större ytor, speciellt Dieselverkstaden som idag har flest besökare per kvadratmeter. Samtliga bibliotek behöver anpassas för de högre besöksnivåer som förväntas fram till år 2030. En översyn bör göras där fördelning mellan publik- och personalyta vägs in under år 2015. Behov av ytor kopplat till eventuella skolbibliotekstjänster bör utredas separat. I dagsläget är det endast Dieselverkstadens bibliotek som har avtal med skolor vilket är sammanlagt sex skolor.

Utveckling av kulturhus

Kulturnämnden har infrastrukturavtal med lokalhållande organisationer gällande driften av fyra kulturhus i kommunen. Dessa är Boo folkets hus, Dieselverkstaden, Fisksätra folkets hus samt Älta kulturknut. Kulturhusen ska tillse att Nackabor ges möjlighet till eget skapande och tillgång till kulturella aktiviteter, ett levande lokalt kulturliv där professionella och kulturutövare och nackabor möts, kulturförmedling för tillgång till kultur och Nackas kulturarv. Kulturhusen ska ta särskild hänsyn till prioriterade grupper främst barn och unga vid uthyrning och anpassa öppettider efter efterfrågan. Lokalerna ska vara tillgänglighetsanpassade och ha de funktioner som krävs för att bedriva kulturell verksamhet. Kulturhusen innehåller scener, verkstadsytor och salar för musik, dans, teater samt bild och formverksamhet, samlingsrum och i vissa fall även media/musikstudios. I Dieselverkstaden finns dessutom konsthall samt lokalhistoriskt arkiv. Med scen avses yta lämplig för att ta emot professionella föreställningar inom exempelvis teater och dans samt lokala kulturinitiativ som uppspel för musik- och kulturskoleverksamhet. Utöver detta finns i vissa fall rum för uthyrning till mindre grupper för möten.

I de flesta fall utnyttjas lokalerna för flera ändamål på olika tider. Ett scenrum används t ex som dramasal del av dagen.

Figur 1) Funktionalitet i kulturhusen

Kulturhus	Scen Antal/bio sittning	Bild & form	Teater ¹	Dans *	Media	Musik/ replokaler	Musik- studio	Foajé
Boo Folkets hus	2 (80/150)	1	1 (scen)	1 (scen)	0	2	1	1
Dieselver kstaden	2(293,70)	2 (inkl. keramik)	1	1	1	Se dans	1	1
Fisksätra folkets hus	0	1		1	0	2	1	1
Älta kulturknut	1(165)	1	1 (scen)	1 (scen)	0	1	0	1
Summa	5	5	3 (varav 2 scen)	4 (varav 2 scen)	1	6 (varav 1 dans)	3	4

Finansieringsmodellen bygger på att husen hyrs ut till andra ändamål än konst och kulturverksamhet som exempelvis, konferenser, arbetsmarknadsinsatser samt privata fester och arrangemang av olika slag. Det kan därför finnas skäl att se över infrastrukturavtalen och finansieringen av dessa kulturhus i samband med en fördjupad behovs- och kapacitetsanalys gällande nämndens lokalbehov.

Museer

Nämnden finansierar idag två museer Nacka hembygdsmuseum och kulturarvmuseet HAMN. Verksamheten i Hembygdsmuseet är förlagd till vår, sommar och höst då lokalerna inte är vinterbonade eller tillräckligt stora för att ta emot stora grupper inomhus vilket ger ett begränsat användningsområde. Kulturarvmuseet HAMN i Fisksätra drivs på entreprenad på uppdrag av nämnden. Museet har begränsade ytor för annan verksamhet.

¹ Scen används som lokal för kurs

Kulturskoleverksamhet kan i huvudsak samlokaliseras med andra verksamhetslokaler

Musikundervisning

Nacka har kundval inom musikskoleverksamheten för alla barn från 7-19 år. Idag finns nio auktoriserade musikskolor i kommunen. Därmed har även efterfrågan på ändamålsenliga och tillgängliga lokaler för musikundervisning ökat sedan år 2007 då musikvalet infördes. Musikskoleverksamheten äger rum på fritiden vilket ger att lokalbehovet är störst från omkring klocka två till sju på vardagar och under helgtider. Antalet deltagare i en musiklektion kan variera från en elev upp till omkring trettio elever beroende på om det är enskild undervisning, ensemble eller exempelvis kör. Undervisningstiden varierar från 20 minuter upp till omkring en timme. Verksamheten kräver salar enligt följande:

- Enskild undervisning, grupprum/klassrum, gärna i grundskolelokaler för barn 7-12 år. Därefter kan barnen ta sig till musiklokaler längre bort från hemmet/skolan.
- Ensembleundervisning och kör med större grupper kräver större salar, helst med god akustik.
- Musikhus/lokaler för unga från 13 år, specialbyggda, ljudisolerade replokaler, ljudstudio för inspelning m.m.

Generella behov är förvaringsmöjligheter av materiel och instrument. Verksamheten är även i behov av scener för konsertverksamhet och större framträdanden. Lokalbehovet är stort i främst Boo och Saltsjöbaden. Musikundervisningen bedrivs huvudsakligen i skolor och överenskommelser om samlokalisering behöver ses över omgående. När nya skolor byggs bör hänsyn tas så att musikundervisningens behov tillgodoses samt underlättar överenskommelser mellan rektorer och musikskoleanordnare.

Kulturkursundervisning

I kulturkursverksamheten bedrivs gruppundervisning med omkring tio till trettio elever och verksamhetsutbudet består av bild och form, cirkus, dans och teater.

Kulturkursverksamheten äger rum på fritiden vilket ger att lokalbehovet är störst från omkring klocka två till sju på vardagar och under helgtider. Verksamheten bedrivs på uppdrag av kulturnämnden genom kulturavtal. Ett 10-tal anordnare har idag avtal med nämnden. De olika uttrycken har följande lokalbehov:

- **Bild och form**
En lokal för bild och form behöver vara rymlig och ljus med vita väggar och ett tåligt golv. Det behöver finnas en rejäl vattenho/ränna där barnen själva kan tvätta sina penslar. Det behövs även en färgavskiljare som skyddar avloppet. Väggarna ska tåla att man sätter upp och tar ned bilder på ett lätt sätt. Det behövs ett rymligt förråd för både material och skapade alster. Ytterligare önskvärd utrustning är keramikugn samt utställningsvägg.
- **Cirkus**
En lokal för cirkusundervisning kräver en takhöjd på minst 6 m, till fästpunkter klassade för vikter på 1000 kg bör kunna fästas även vid golvet eller på väggen. Kräver en lokal på ca 17x7m med en del som är minst 6m till tak. Förutom detta

behövs förråd för mattor samt för övrig utrustning. Det ska finnas tillgång till toaletter, omklädningsrum och duschar.

- **Dans**

Lokaler för dansundervisning kräver minst 3 m i takhöjd och en golvyta som är minst 20 x 10 m. Golvet ska vara mjukt, helst reglat trägolv, och det ska finnas spegelvägg, duschar omklädningsrum och förvaringsutrymmen för dansredskap. För att anordnarna ska kunna bedriva verksamheten mer effektivt bör det finnas minst två danssalar i samma fastighet. För att nå målgruppen ungdomar är ändamålsenliga lokaler en viktig förutsättning och det finns efterfrågan på danssalar för spontandans.

- **Teater**

Teaterundervisning kräver en dramasal och tillgång till en scen med grundläggande ljus- och ljudutrustning.

Efter en översyn av kulturkursverksamheten behövs bild och formsalar i Fisksätra och Saltsjöbaden, danslokaler framförallt i Saltsjöbaden, Fisksätra och på Sicklaön samt komplettering av ytterligare cirkusträningslokal på Sicklaön.

Fler scenrum för barn- och ungdomskultur

Förskolor och grundskolor ska tillgodose barnens och elevernas behov av professionell konst och kulturverksamhet. Till stöd för detta finansierar kulturnämnden i Nacka en kulturpeng per elev och år i Nackas förskolor och grundskolor. För skolor, förskolor och dagbarnvårdare är det viktigt att det finns ett lättillgängligt och varierat utbud av konst och kulturverksamhet. Detta förutsätter en utbyggd infrastruktur av bland annat scener och verkstäder för eget skapande inom ovanstående ämnen. Utöver det finns även behov av konsthallar, museer och andra institutioner som levandegör kommunens historia och konst.

I dagsläget tar Nacka kulturcentrum emot ca 40 000 barn och ungdomar per år, som ser och deltar i olika konst- och kulturuttryck. Scenkonst och kulturverksamhet riktad till äldre barn och ungdomar kräver ofta större ytor. I takt med stigande antal barn- och ungdomar behöver kommunen skapa fler scenrum.

Barn och ungdomar har även rätt till ett utbud av professionellt producerad konst och kultur på sin fritid, vilket förutsätter en god infrastruktur av konst- och kulturlokaler för att möjliggöra för ett kulturutbud som är attraktivt och tillgängligt.

Allmäncultur – behov av lokaler för fria aktörer samt en större konsthall

Om kommunen vill skapa förutsättningar för etablering av fler fria aktörer inom professionell scenkonst i Nacka stad så behövs ateljéer, repetitionslokaler för musik, dans och teater. Detta kan ha en gynnsam påverkan på utbudet för barn och unga i kommunen om professionella kulturaktörer får ökade möjligheter att verka i kommunen. Detta arbete bör bedrivas i samarbete med grannkommuner utifrån ett regionalt perspektiv hur man tillsammans kan skapa en infrastruktur för kulturaktörer. Detta är även kopplat till kultur som tillväxtmotor.

Behov av en större konsthall är önskvärt när Nacka bygger stad och medborgarna blir fler. En större konsthall ger möjlighet att erbjuda fler utställningar samtidigt, då den skulle kunna avskärmats för parallella visningar. Att ha en bildverkstad knuten till konsthallen är också att föredra då man kan ha fler öppna verkstäder för barn- och ungdomar. Konsthallen i Diesilverkstaden har en koppling till husets målgrupper och skulle då kunna renodla den riktningen ytterligare.

Evenemangs- och utställningsytor i stadsmiljö

Torg, parker kan ges förutsättningar för publik verksamhet och eget skapande. Utomhusscener för konserter, föreställningar och bio bidrar till levande stads- och parkmiljöer. Offentlig konst i enlighet med Öppna konsten verkar för en levande stadsbild. Viktigt att planprocesserna på ett tidigt stadium tar med dessa frågor vid formandet av nya områden och stadsdelar.

Kulturella och kreativa näringar

Kulturella och kreativa näringar utgör en viktig faktor för tillväxt och attraktivitet. Genom att tillse att kommunen tar till vara goda idéer och stödjer entreprenörer skapas förutsättningar för tillväxt. I regionalsamverkan medverkar kulturnämnden idag i Innovativ kultur, ett stöd till kulturella och kreativa näringar för genomförande av projekt. För att ytterligare främja näringen kan det vara av intresse att samlokalisera, utveckla kluster kopplat till t.ex. KKV för konstnärlig verksamhet.

Behov av fördjupad analys

En fördjupad behovs- och kapacitetsanalys gällande kulturnämndens lokalbehov bör genomföras under år 2015. Arbetet med att förbättra lokalsituationen för musikskoleverksamheten bör hanteras skyndsamt för att hitta lösningar i de områden där behoven är störst. Detsamma gäller för arbetet med att lösa lokaler för dans samt bild och form. I behovs- och kapacitetsanalysen bör utredas hur ytterligare lokalkapacitet för konst- och kulturverksamhet kan frigöras i befintliga bibliotek och kulturhus.

Malin Westerback

Direktör arbete och fritid